

НАУКОВА ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

© Володимир БОРИСЕНКО, Тетяна МЕЛЕЩЕНКО, Світлана ВІЗЕР, Ростислав СЕГЕДА,
Ірина ТЕЛЕГУЗ

ПЕРША В ПЕДАГОГІЧНИХ ВИШАХ УРСР (до 30-річчя кафедри історії України Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова)

2020 року кафедра історії України Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова відзначає 30-річчя з часу створення. Наростання громадсько-політичної активності, відродження національної свідомості та активізація патріотичного піднесення громадян в Українській РСР у другій половині 1980-х рр. спричинилися до протистояння політиці радянського режиму та боротьби за державну незалежність України. Такі суспільні настрої були співзвучні бажанням частини прогресивно налаштованих освітян, які бачили гостру необхідність у цих змінах і насамперед у посиленні патріотичного виховання українських студентів. Реагуючи на такі суспільні зрушення вчена рада Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького на засіданні 29 березня 1990 р. ухвалила рішення про введення до навчальних планів інституту нормативного курсу історії України та створення на історичному факультеті загальноінститутської кафедри історії України. Відтак із березня 1990 р. почався відлік історії першої в педагогічних, а можливо і не тільки, вишах УРСР кафедри історії України. Виконуючи рішення вченої ради інституту, його ректор 4 квітня 1990 р. підписав наказ № 77, у якому, зокрема, зазначалося: «...відкрити загальноінститутську кафедру історії України. Деканату (історичного факультету. – Авт.) інституту до 15 серпня 1990 р. укомплектувати кафедру історії України висококваліфікованими викладачами з базовою історичною освітою».

На той час це було особливо сміливе, насамперед політичне рішення керівництва вишу на чолі з ректором членом-кореспондентом АПН СРСР М. Шкілем, видатним математиком зі щирою українською душею. Пригадаймо, що тоді ще не було відомо ні про майбутню долю Радянського Союзу, ні про результати боротьби Народного Руху з комуністичною верхівкою України, а на ініціаторів ідеї створення кафедри могло очікувати покарання. Представник ректора, прихильник національної освіти, проректор А. Слюсаренко вів активні пошуки фахівця зі справді історичною, а не історико-партійною освітою, який би міг очолити новостворену кафедру. Після особистих зустрічей і бесід із претендентами вибір було зупинено на кандидатурі старшого наукового співробітника Інституту історії АН УРСР, кандидата історичних наук з готовим авторефератом докторської дисертації В. Борисенка. Важливу роль у його призначенні на цю посаду (15 травня 1990 р.) мав і попередній, трирічний досвід роботи за сумісництвом на посаді доцента історичного факультету.

Ідею створення нового навчально-наукового підрозділу на факультеті активно підтримали завідувач кафедри історії СРСР Н. Кравченко, професор М. Березовчук, доцент І. Ганжа та декан факультету доцент О. Сушко. Ядром кафедри історії України, надійними помічниками її завідувача стали молоді, патріотичні викладачі Б. Андрусишин та Д. Балан.

З перших днів існування кафедри найгостріше постала проблема викладацьких кадрів з відповідною базовою історичною освітою. З'ясувалося, що радянська вища школа майже не готувала фахівців з історії України. Ця обставина додавала труднощів під час формування кафедри. Проте вже влітку 1990 р. викладачами кафедри стали випускники КДУ імені Т. Шевченка, кандидати історичних наук О. Коханова та І. Глизь. З моменту створення колектив кафедри заявив про себе як про когорту однодумців: під час голосування за назву кафедри всі одноставно підтримали «Кафедра історії України», відкинувши запропоновану «згори» назву «Кафедра історії Української РСР».

У період інституційного та професійного становлення кафедри її викладачі зіштовхнулися з іншою гострою проблемою – відсутністю не лише підручників і посібників з історії України, але й незаангажованих, об'єктивних досліджень у царині вітчизняної історії. Відтак, для розроблення нормативних курсів члени кафедри почали активно використовувати раніше приховані в «спецхранах» праці видатних українських учених-

істориків В. Антоновича, М. Грушевського, Д. Дорошенка, Н. Полонської-Василенко, І. Крип'якевича, а також нові наукові розробки окремих співробітників Інституту історії АН УРСР.

Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. в академічному інституті визначилася група провідних учених, які задавали тон у перебудові вітчизняної історичної науки, сприйняття нашої минувшини з україноцентричних позицій. Серед них: молодий завідувач відділу історії феодалізму Інституту історії АН УРСР доктор історичних наук В. Смолій; старший науковий співробітник того ж відділу та майбутній завідувач кафедри історії України КДПІ імені О. М. Горького, дослідник історії України другої половини XVII ст. В. Борисенко; старший науковий співробітник академічного інституту історії Ю. Терещенко, завідувач кафедри Запорізького державного університету Ф. Турченко (історія України початку XX ст.); завідувач відділу Інституту історії АН УРСР доктор історичних наук С. Кульчицький (історія України 20-30-х рр XX ст.); старший науковий співробітник Г. Касьянов (історія України повоєнного періоду); старший науковий співробітник доктор історичних наук О. Майборода (українська національна проблема в концепціях зарубіжної етнополітики) та ін. Продуковані вітчизняними фахівцями новітні ідеї обговорювалися та поширювалися серед науковців і громадськості України, зокрема й через препринтне видання «Історичні зошити», газетні публікації, численні наукові дискусії під час конференцій та круглих столів. Згодом ці розробки будуть покладені в основу текстів перших підручників з історії України, що визначать вектор розвитку історичної науки та освіти в незалежній державі.

Свій перший, 1990/1991, навчальний рік кафедра розпочала з викладання курсу історії України за власною програмою та планами семінарських занять, що відповідали останнім досягненням історичної науки та інших суспільних наук. Поступово було розроблено новий лекційний курс вітчизняної історії, який читали на історичному та (у вузьких рамках) на інших факультетах педінституту (педагогічному, філологічному, фізико-математичному, природничо-географічному). Із студентами-істориками працювали завідувач кафедри доцент В. Борисенко (давній та новий періоди історії України) і старший викладач Б. Андрусишин (новітній період). Студентам інших спеціальностей новий курс лекцій викладали І. Глизь, Б. Андрусишин, О. Майстренко, О. Коханова, Д. Балан. Одним із головних завдань викладачі вважали формування у студентів нових історичних знань з національних позицій, що ґрунтувалися на максимально об'єктивному сприйнятті вітчизняної минувшини.

Уже перший досвід роботи кафедри історії України в київському педінституті викликав жвавий інтерес викладачів-істориків з інших вищих навчальних закладів УРСР, більшість яких тоді читала курс історії КППС і мала бажання, але не мала можливості повноцінно викладати українську минувшину. Для цих колег із київських, полтавських, харківських, житомирських, кіровоградських та інших вишів України кафедра стала своєрідним консультативним центром, який наживо знайомив не лише з новітнім баченням вітчизняної історії, але й з методичним забезпеченням її викладання. Авторитет кафедри став загальноновизнаним особливо після того, як її завідувач В. Борисенко восени 1990 р. захистив докторську дисертацію «Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст.». А незабаром одним із перших в Україні отримав вчене звання «професор по кафедрі історії України». Кандидатську дисертацію з історії України захистив і викладач Б. Андрусишин. Ці події значно розширили науковий потенціал молоді кафедри, посилили її престиж.

Становлення кафедри відбувалося за активної участі її викладачів у боротьбі українського суспільства, насамперед студентства, за незалежність України. Усе це позитивно позначилося на активізації найперше громадсько-політичного руху студентів історичного факультету. Уже восени 1991 р. на другому поверсі навчального корпусу історичного факультету по вулиці Освіти, 6 з'явилася рукописна студентська газета з національним гімном «Ще не вмерла України» та з дописами національно-радикального характеру. А тему «Центральна Рада» розглядали на семінарських заняттях (викладач Б. Андрусишин) на тлі вивішеного студентами жовто-блакитного національного прапора. Студенти істфаку стали чи не головними ініціаторами масових виступів студентів інших факультетів інституту, безпосередніми учасниками патріотичних дійсв громадськості за самостійність України на вулицях Києва та інших міст.

У 1992 р. кафедрою було опубліковано «Робочу програму курсу «Історія України» для студентів усіх спеціальностей, крім спеціальності «Історія». Її основні положення про

походження українського народу, його мови і держави, злочини тоталітарних режимів, голодомори, репресії, роль українських політичних партій, ОУН та УПА, дисидентський рух і т.п. стали справжнім відкриттям не тільки для студентів, але й для багатьох викладачів-істориків різних ВНЗ України.

Одним із напрямків ознайомлення студентів з новітнім науковим доробком прогресивних учених-істориків стало започаткування кафедрою актуальних спецкурсів, до читання яких залучали провідних дослідників – докторів історичних наук. Зокрема, спецкурс «Київська Русь» читав М. Котляр; спецкурс «Національне питання в Україні у концепціях зарубіжної етнополітики» – О. М. Майборода; «Українське народознавство» – А. Пономарьов; «Українське військо часів Хмельниччини» – В. Сергійчук, «Історія української церкви» – доцент А. В. Денисенко та ін. Це вочевидь збагачувало палітру досягнення вітчизняної минувшини відкриттями раніше невідомих або сфальсифікованих сторінок її історії.

Новий період у навчально-методичній діяльності кафедри розпочався з 1994 р., коли її колектив зосередився на викладанні історії України суто на історичному факультеті. Під керівництвом завідувача викладачі розробили нову програму з історії України, яка відображала якісно нову концепцію історії України професора В. Борисенка, доцентів Б. Андрусишина та О. Коханової. Над її підготовкою також активно працював доцент М. Л. Головка. Основні положення цієї концепції почали широко використовувати викладачі інших ВНЗ, учителі історії багатьох шкіл. На цей час в історичній науці вже усталилися певні оцінки тих чи інших сторінок вітчизняної минувшини або чітко намітились нові.

Колектив кафедри історії України НПУ імені М.П. Драгоманова, 1995 р. Зліва – праворуч: доценти Р. Делімарський, Б. Андрусишин, доцентка О. Коханова, професор В. Борисенко, ст. викладачка О. Бомбандьорова.

Важливим етапом розвитку кафедри став вихід у світ навчального посібника професора В. Борисенка “Курс української історії” (1996, 1998), який фактично заклав науково-теоретичні підвалини сучасного викладання історії України. Його оригінальність виявилася навіть у самій назві, оскільки до цього часу в Україні в підручниковій літературі не було навіть терміну “українська історія”. Після цього він став уживатися іншими істориками. Увесь курс пронизаний ідеєю україноцентричності, безперервності історії українського народу з найдавніших часів і до початку ХХ ст. У посібнику спростовувалися заявлені ярилки російської імперської та радянської історіографії стосовно походження

українського народу та етапів його розвитку. Було зроблено нові оцінки київського та інших періодів вітчизняної історії, які найповніше відповідали прогресивним напрямкам вітчизняної та зарубіжної історичної науки.

Відповідно до програми були вдосконалені й плани семінарських занять. Робота над головними навчально-методичними матеріалами з профільної для кафедри дисципліни не припинялася й надалі. Триває вона і нині. Накопичуються нові напрацювання, формулюються підходи до викладання історії України, які стануть основою для його вдосконалення в майбутньому.

Водночас із навчально-виховною роботою посилювалася діяльність кафедри з подолання залишків радянщини у викладанні гуманітарних наук, насамперед у НПУ імені М. П. Драгоманова. Очолювана професором В. Й. Борисенком спеціальна комісія проаналізувала діяльність таких кафедр та дійшла висновку, що тодішня кафедра історії партії на чолі з завідувачем професором О. Кузьмінцем мала змінити напрямок своєї роботи. Частина з викладачів кафедри не змирилися з такою перспективою та залишили роботу в університеті, інші ж, разом із доцентом І. Дроботом органічно вписалися в нові віяння часу, переймаючи досвід своїх колег з кафедри історії України. Приклад провідного столичного вишу став важливим стимулом у залученні цілої когорти істориків партії до викладання вітчизняної минувшини в інших ВНЗ України.

Черговий етап у викладанні історії України почався з приєднанням університету до Болонського процесу. За всієї неоднозначності цього процесу, його значення полягало насамперед у наближенні нашої навчально-виховної діяльності до європейської практики та її активізації. З 2004/2005 навчального року кафедра почала працювати за модульно-рейтинговою системою, підготувавши для цього всі необхідні навчально-методичні матеріали. Відповідно навчальний курс історії України було розподілено за проблемно-хронологічним принципом на 21 логічно завершений навчальний модуль. Кожен з модулів містив від 2 до 6 тем. Необхідні студентам для вивчення дисциплін кафедри матеріали були опубліковані в Навчально-методичному комплексі фахової підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів (наук. ред. В. Борисенко), що вийшов друком у 2009 р.

Загалом, підготовка комплектів навчально-методичних матеріалів з дисциплін, які читають викладачі кафедри, здійснюється постійно. Оновлення відбувається в руслі сучасних наукових досягнень та методичних напрацювань для студентів. Користуючись таким навчально-методичним матеріалом, студент має можливість самостійно працювати протягом всього семестру, відповідно планувати свій час, плідно використовувати його і належно маневрувати під час підготовці тих чи інших тем залежно від наявної літератури, вільного часу і навіть власних уподобань щодо тих чи інших наукових проблем. Тим більше, що кафедра створила найбільшу на факультеті та одну з найбільших в університеті електронних бібліотек навчально-методичної літератури з історії України. Її книжковий фонд охоплює не тільки новітні, але й класичні видання та має велику наукову цінність.

У сфері наукової та навчально-методичної роботи кафедри завжди перебуває наукова і громадсько-політична спадщина М. П. Драгоманова. З ініціативи завідувача та за активної підтримки ректорату університету на чолі з ректором академіком В. Андрущенком на історичному факультеті створено єдиний в Україні кабінет-музей М. П. Драгоманова. На його базі студентам читають окремий вибіркового курс з історії нашого ВНЗ, внеску М. П. Драгоманова в європейську скарбницю науки і культури. Кабінет-музей приймає студентів і викладачів з інших факультетів університету, зацікавлених відвідувачів з усієї України.

В основі застосовуваних кафедрою методів навчання лежить високий професіоналізм викладачів, уміння нестандартно мислити і підходити до вирішення нагальних проблем, оперативно реагувати на новітні досягнення гуманітарних наук і застосовувати диференційований підхід у роботі зі студентами. Важливо, що при цьому кафедра завжди знаходила розуміння й підтримку деканату на чолі з деканом факультету О. Сушком, його заступниками М. Виговським та І. Ветровим.

Складовою діяльності кафедри є науково-дослідна робота. У непростий період становлення історичної науки та освіти незалежної України кафедра відіграла провідну роль у підготовці нового покоління вітчизняних істориків, вільних від антиукраїнських догматів імперської російської та радянської політичних систем. Вона стала відомою в державі провідною науковою установою для захисту докторських і кандидатських дисертацій. Позитивний експертний висновок кафедри свого часу отримали десятки

докторських і кандидатських досліджень, автори яких порушували та висвітлювали з нових позицій раніше замовчувані чи фальсифіковані проблеми вітчизняної історії. Це суттєво розширило середовище істориків з новим, прогресивним мисленням, сприяло становленню цілої низки кафедр історії України в інших ВНЗ, активізації об'єктивних досліджень з вітчизняної історії.

Тривалий час Україна була позбавлена можливості готувати фахівців вищої кваліфікації з методики навчання історії. Щоб усунути цю професійну дискримінацію, професор В. Борисенко спільно з професоркою Т. Ладиченко домоглися створення першої та єдиної в Україні спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 13.00.02 – Теорія і методика навчання історії (голова В. Борисенко). В її роботі брали активну участь уже відомі на той час методисти з Академії педагогічних наук України О. Пометун та Н. Побірченко. Так в Україні почалася власна підготовка істориків-методистів.

З початку заснування кафедри її завідувач професор В. Борисенко особисто був часто задіяний у підготовці фахівців вищої кваліфікації. Він виступав опонентом на захисті перших у незалежній Україні докторських дисертацій таких нині провідних медієвістів, як В. Сергійчук, В. Сас, В. Степанков, О. Гуржій, В. Щербак та багатьох інших. Академічним визнанням авторитету професора В. Борисенка в колі наукової громадськості стало присвоєння йому 1999 р. звання академіка Української академії історичних наук.

Протягом останніх двох десятиліть кафедра, чи не єдина в Україні, викладає власний курс вітчизняної минувшини, в основі якого – авторська концепція професора В. Борисенка, започаткована ще його «Курсом української історії». Багато положень концепції з того часу суттєво поглиблено на ґрунті власного осмислення кращих досягнень гуманітарних наук і вже реалізовано на практиці. Їх і надалі продовжують розробляти, свідченням тому є вихід у світ 2017 р. монографії «Українські землі до Аскольдового хрещення», де автор відійшов від подання усталеної в історіографії картини зародження і первісного етногенезу української нації. Зокрема, деталізовано ідею М. Грушевського про безперервність української національної історії, але й відійдено від тих положень, що не відповідають її сучасному баченню. Автор виражено і разом з тим переконливо заперечує традиційну думку своїх попередників про початок формування українців з VI ст. від Р.Х. Доводить, що цей процес почався не в слов'янському, а в праслов'янському середовищі й послідовно та безперервно пройшов через племена зарубинецької та наступних археологічних культур аж до формування праукраїнських племен VIII-X ст.

Уперше в Україні кафедра почала впроваджувати в навчальний процес новаторську концепцію історії України XVII-XVIII ст. свого завідувача, започатковану ним ще під час роботи у відділі історії феодалізму Інституту історії АН УРСР. В. Борисенком було ініційовано спростування положень горезвісних «Тез про 300-ліття возз'єднання України з Росією», що тиснули на історичну науку в Україні, не даючи їй розвиватися в напрямку об'єктивного дослідження вітчизняного минулого. Замість положення про «визвольну війну українського народу 1648-1654 рр. за возз'єднання України з Росією» професор запропонував інше трактування подій як війни за визволення України від польсько-шляхетського панування і створення Української козацької держави. Абсолютно новою стала заміна автором терміна «визвольна війна» терміном «визвольна революція», що найбільш об'єктивно відображає характер кардинальних перетворень в Україні з 1648 р. Уже перші авторські публікації кінця 1980 – початку 1990-х рр. викликали справжній інтерес професійних істориків як в Україні, так і за її межами. Цю ідею сприйняли провідні фахівці з історії України раннього нового часу В. Смолій, Н. Яковенко, О. Гуржій, а також працівники інших установ Ю. Мицик та В. Степанков. Кожен з них по-своєму визначав часовий діапазон, змістовну наповненість цієї події, але всі були єдині в оцінці її як революції. Саме революція, а не війна, найбільш повно відображала ті кардинальні перетворення, що сталися в Україні в середині XVII ст. З того часу ідея про революцію XVII ст. в Україні поступово вкорінювалася в науково-педагогічну практику і нині вже стала загальноновизнаною фахівцями з історії України XVII-XVIII ст.

Кафедра знаходиться серед тих структурних підрозділів вітчизняних ВНЗ, які першими розпочали відновлювати історичну справедливість в оцінці діяльності багатьох державних, політичних і культурно-освітніх діячів України. Це стосується і гетьмана Богдана Хмельницького, що є безпосереднім зацікавленням професора В. Борисенка. Протягом понад двох десятиків років його характеризують не борцем за возз'єднання України з Росією (за що так розхвалювали імперські російські ідеологи), а борцем за самостійну, незалежну й соборну Українську державу. Спростовані й звинувачення гетьмана з боку сучасних

популістів у тому, що він віддав Україну в залежність Московії, звідки й почалися всі її біди. Доведено, що насправду в планах і діяльності Б. Хмельницького Московія залишалася тільки союзником у боротьбі з Польщею за свободу, соборність і незалежність України.

Викладачам кафедри належить честь ініціювання та впровадження в життя ідеї про російсько-українську війну 1658-1659 рр., що підірвала і кардинально змінила імперську концепцію про братські відносини між росіянами і українцями. Захищена аспірантом проф. В. Борисенка А. Бульвінським (нині старший науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАН України) кандидатська дисертація про цю війну переконливо довела агресивний характер російського імперіалізму, його хижі методи у відносинах із сусіднім народом і водночас високу політично-національну свідомість українців, їхню волю до незалежності й державної самостійності. Показані в дисертації події мали б служити наочним прикладом для нинішніх поколінь українців у незмінності сучасного імперського ставлення свого північно-східного сусіда до інших народів.

Не менш важливе суспільно-політичне значення мала науково-методична діяльність колективу кафедри з відновлення історичної справедливості стосовно постаті гетьмана І. Мазепи. Уже в «Курсі української історії» В. Борисенка спростовувалися надумані імперськими ідеологами звинувачення гетьмана в якійсь «зраді», а на підставі норм середньовічного права було показано, що І. Мазепа мав усі юридичні підстави змінювати свій зовнішньополітичний курс, розривати Переяславський договір 1654 р. України з Московією та повертати її на європейський шлях розвитку. Гетьманування І. Мазепи, його вплив на подальше становлення української державності всупереч російській імперській ідеології та польсько-шляхетській державницькій концепції схарактеризоване в численних наукових розвідках професорки кафедри Л. Іванової. Авторка також продемонструвала й нові підходи щодо висвітлення національного відродження в Україні XIX ст., діставши при цьому широку підтримку наукової громадськості.

У дисертаційному дослідженні С. Візер «Роль православної та уніатської церков у національно-визвольному русі в Україні у 1596-1686 рр.» обґрунтовано доведено, що Берестейська унія спричинила активізацію процесу формування національної самосвідомості українців як православної, так і уніатської конфесій, уперше визначено основні засади ідеологічного протистояння в національно-релігійному русі того періоду. Авторка з'ясувала ступінь впливу духовенства на діяльність українського козацтва, довела, що міжконфесійні проблеми кінця XVI-XVII ст. були однією з головних складових національно-визвольного руху в Україні.

Суттєвим є внесок викладачів кафедри в поглиблення досліджень з проблем новітньої історії України. Зокрема, сучасні підходи до висвітлення освітнього розвитку України в 1920-1930-х рр. у кандидатській дисертації «Освітня діяльність української інтелігенції в контексті загально-європейських процесів націотворення у 1921-1934 рр.» застосувала І. Невінчана (Телегуз). Нашій колезі першою вдалося показати вплив освітньої діяльності інтелігенції у сфері масової освіти на процес формування української модерної нації, залучивши до аналізу матеріали по різних частинах українських земель, які на той час перебували у складі РСРП, Польщі, Румунії та Чехословаччини.

Важливим у діяльності кафедри є і напрямок киевознавства. Зокрема, в кандидатській дисертації доцента Р. А. Сегеди «Київ у державній системі Речі Посполитої 1569-1648 рр.» вперше в історіографії показано процес переходу міста під юрисдикцію нової держави та подальша роль Києва в зовнішньополітичних відносинах Східної Європи в другій половині XVI – першої половини XVII ст. Розкриті раніше невідомі та недосліджені істориками відносини міста із запорозьким козацтвом, особливості функціонування воєводської адміністрації в Києві.

Протягом усього 30-річного періоду історії кафедри тут діють докторантура і аспірантура, що забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів для ВНЗ і наукових установ держави. Ще 1996р., уперше в Україні під керівництвом професора В. Борисенка кафедра підготувала і видала затверджену Міністерством освіти і ВАК України «Типову програму кандидатського іспиту зі спеціальності 07.00.01 – Історія України». У 2017 р. кафедрою розроблена «Програма з історії України для вступників до аспірантури зі спеціальності 032 – Історія та археологія», що підвищило рівень підготовки викладацьких кадрів.

Активною є наукова школа професора В. Борисенка «Соціально-національні проблеми історії України другої половини XVII – початку XX ст.» На сьогодні вже 35 вихованців цієї

наукової школи отримали ступінь доктора та кандидата історичних наук. У науковій роботі беруть активну участь інші члени кафедри. Під керівництвом професора, доктора історичних наук Б. Андрусишина захищено 4 докторські та 2 кандидатські дисертації по кафедрі історії України. Професорка Л. Іванова підготувала 5 кандидатів наук, доцентка К. Двірна – трьох. Усього на кафедрі за час її існування підготовлено та захищено понад 50 докторських і кандидатських дисертацій.

Колектив кафедри історії України НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019 р. Зліва – праворуч: доцентка К. Двірна, професорка Л. Іванова, доцентки С. Візер та І. Невінчана, доцент Р. Сегеда.

Однією з найважливіших ділянок роботи колектив кафедри вважає підвищення професійного рівня викладачів, дотримуючись при цьому принципу, що вчитель закінчується тоді, коли сам перестає вчитися. Викладачі постійно працюють над індивідуальними науковими темами, які спрямовані на ліквідацію білих плям в історичній науці, на поглиблення окремих досліджень і підвищення рівня викладання профільної дисципліни. Крім монографій і посібників, викладачі, аспіранти і докторанти кафедри опублікували низку статей, тез, наукових і науково-популярних нарисів, нотаток, інших публікацій у періодичних виданнях, що отримали резонанс серед читачів, зокрема студентів. Саме тому колектив кафедри історії України одним із перших відгукнувся на пропозицію бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова розмістити тексти авторських публікацій в електронному репозитарії університету (створений у 2011 р.). Вільний доступ до текстів монографій, навчальних посібників та наукових статей сприяє збільшенню читачької аудиторії наукового доробку викладачів кафедри історії України. Статистика репозитарію НПУ імені М. П. Драгоманова свідчить, що праці викладачів кафедри переглядають користувачі мережі Інтернет не тільки в Україні, а й далеко за її межами в США, Росії, Франції, Чехії, Ісландії, Австралії, Німеччині, Канаді, Китаї та ін. країнах. «Курс української історії» професора В. Борисенка є одним із лідерів рейтингу «Топ 10 найпопулярніших публікацій місяця». Відкритий доступ до текстів, а також авторитет наукових досліджень В. Борисенка підтверджує високий рівень цитувань його праць в бібліографічній базі даних Google Scholar (майже 400).

Викладачі кафедри надають великого значення участі в наукових форумах, справедливо вважаючи їх місцем апробації нових і творчої дискусії навколо вже традиційних наукових ідей. Своєю чергою, кафедра самостійно провела кілька таких знакових конференцій,

присвячених актуальним подіям української історії. Велику допомогу в їх проведенні надавали випускники факультету – знані в Україні та за кордоном вчені, державні та політичні діячі. Разом із колегами інших університетів кафедра щорічно проводить спільні наукові конференції, зокрема активно співпрацює з Житомирським державним університетом імені Івана Франка, Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини, Центральноукраїнським державним педагогічним університетом імені Володимира Винниченка.

Нині в колективі кафедри працюють 6 штатних викладачів: завідувач кафедри доктор історичних наук, професор, академік Української академії історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України Володимир Йосипович Борисенко, кандидат історичних наук, професор Людмила Георгіївна Іванова, чотири кандидати наук, доценти – Світлана Олександрівна Візер, Катерина Петрівна Двірна, Ростислав Антонович Сегеда, Ірина Олександрівна Телегуз.